

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 159/1-ХП/27
21.02.2013. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III редовној седници, 21.02.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: „РОМЕЈСКА ИСТОРИЈА“ НИЋИФОРА ГРИГОРЕ: ИСТОРИЈСКА АНАЛИЗА ДЕЛА, докторанда Бојане Павловић.

За ментора је одређен проф. др Радивој Радић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/2263
(број захтева)
22.02.2013.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука

(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

«Ромејска историја» Нићифора Григоре : историјска анализа дела

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ историја

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Бојана (Драган) Павловић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање:

Филозофски у Београду

Година дипломирања:

Назив мастер рада

2009.

кандидата:

Писма Димитрија Кидона као извор за српску историју

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране магистарског рада: 2010.

Филозофски

Обавештавамо вас да је

Наставно-научно веће

на седници одржаној

21.02.2013.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата	Бојану Павловић
--------------	------------------------

Име и презиме ментора:	Радивој Радић
Звање:	Редовни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1.	Mehmed II, “the Conqueror”, in Byzantine Short Chronicles and Old Serbian Annals, Inscriptions, and Genealogies, Зборник радова Византолошког института 45 (2008) 289–300.
2.	Подаци Ефрема из Еноса о српској историји XIII века, Зборник радова Византолошког института 46 (2009) 231–238.
3.	Два писма Драгутина Анастасијевића Владимиру Бенешевичу из јануара 1936. године, Зборник радова Византолошког института 47 (2010) 323–330.
4.	Orestes and Pylades in Byzantine Historiography (Two examples), Зборник радова Византолошког института 44/1 (2007) 191–195
5.	Босна у историјском делу Критулула са Имброса, Зборник радова Византолошког института 43 (2006) 141–154.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да

има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум 21. фебруар 2013.

М.П. проф. др Милош Арсенијевић

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

"Ромејска историја" Нићифора Григоре: историјска анализа дела

Кандидат: Бојана Павловић

Предмет истраживања

Предмет истраживања докторске дисертације је "Ромејска историја" Нићифора Григоре и историјска анализа поменутог дела. У раду ће бити коришћено издање грчког текста које су, у оквиру Бонског корпуса, приредили Л. Шопен и И. Бекер – Nicephori Gregorae Byzantina Historia, ed. L. Schopen–I. Bekker, I–III, Bonn 1829-1855.

"Ромејска историја" Нићифора Григоре, великог византијског интелектуалца, поред мемоарског списка Јована Кантакузина, представља један од најзначајнијих извора за проучавање историје позног Византијског царства. Дело је подељено у 37 књига и обрађује широки временски период од 1204. до 1359. године. Надовезујући се на историјске списе два великана византијске историографије, Георгија Акрополита и Георгија Пахимера, Нићифор Григора је већи део своје *Историје* посветио савременим догађајима, дакле, крају XIII и првој половини XIV столећа. Григора је највише пажње посветио политичкој историји, грађанским ратовима, црквеним питањима, социјалним и економским проблемима, али и приказивању културног полета Царства, за који се у науци усталио назив "ренесанса Палеолога".

"Ромејска историја" је од велике важности и за проучавање развоја византијске историографије. Стога је овом делу неопходно приступити са становишта детаљне историјске анализе, како је назначено у поднаслову дисертације. Историјска анализа подразумева проучавање саме композиције и структуре Григориног дела и развоја његове историјске мисли. Важан део ове анализе представља и Григорин однос према прошлости, као и према казивању претходних историчара, али и однос према њему савременим догађајима. Посебна пажња биће усмерена на начин приказивања и описивања дешавања, те, с тим у вези, на анализу Григорине наративе и књижевних форми, које он у свом делу користи.

Циљ дисертације је да се детаљном историјском анализом Григорине *Историје* да одговор на питање какво место заузима "Ромејска историја" међу историјским списима других византијских писаца, по чему је она посебна и да ли је, и ако јесте, у којој мери унела одређене новине у начин посматрања и проучавања прошлости.

Циљеви истраживања

Први циљ дисертације "Ромејска историја" Нићифора Григоре: историјска анализа дела, јесте да се детаљно проучи сама композиција и структура Григориног историјског списка. С тим у вези, посебна пажња биће посвећена времену настанка "Ромејске историје", пошто је у досадашњој литератури закључено да је 37 књига од којих се она састоји настајало у различитим периодима и под различитим околностима (претпоставља се да је дело настајало од с.1337-с.1359/60).Важно је напоменути да се дело не одликује постојањем равномерне структуре и да се у њему могу издвојити три веће хронолошко – тематске целине: 1) Предисторија и увод у главну тематику (1204-1341) 2) Главно излагање (1341-1351), 3) Спор са Григоријем Паламом (1351-1359).Приметно је да Григора сажето приказује догађаје из даље прошлости (реч је о периоду владавине династије Ласкарис (1204-1261), али и владавини првог Палеолога, цара Михајла VIII (1259-1282).Његово излагање постаје много детаљније са владавином Андроника II Палеолога (1282-1328), цара код кога је Григора уживао особито поштовање и на чијем је двору текло даље интелектуално уздизање аутора *Историје*. Дело тада добија и обележја мемоарског списка, будући да се описују догађаји којима је сам аутор био сведок. Григорино главно излагање и примарни циљ његове *Историје* постиже се описивањем догађаја везаних за избијање грађанског рата у Царству 1341-1347 и успон Јована Кантакузина на престо византијских царева.Сукобом са Григоријем Паламом, водећим исихастом тог периода, који је свој врхунац достигао у годинама после 1351, Григорино дело прераста у филозофско-теолошки трактат, полемичког, али и апологетског карактера, одводећи њеног аутора у правцу у којем његова објективност готово потпуно престаје. Задатак докторске дисертације ће стога бити да утврди узајамни однос ове три целине, али и да одговори на питање да ли разлог за непостојање равномерне структуре лежи у промени самог карактера дела, као и сврхе писања историје. Наиме, приметно је да се аутор одваја од свог првобитног

циља и предмета излагања и да своју пажњу усмерава развоју поменутог теолошког диспута, што је довело до настанка једног новог дела (које није било планирано!), по свом карактеру и намери писца у потпуности различитог од *Историје* коју је Григора почео да пише.

Проучавањем Григориног историјског списка јасно се издвајају две посебне историје: 1) Историја која има за циљ да овековечи догађаје Григорине епохе и 2) Историја која има задатак да докаже Паламину "јерес" и оправда Григорину борбу против исихаста. Због тога ће посебан предмет истраживања бити посвећен њиховом поређењу, намери и циљевима аутора, Григориној "историчности" и објективности, као и томе коме су ове две историје биле намењене. Стога је други циљ дисертације анализа Григориног концепта историје што претпоставља детаљно проучавање његовог поимања историје, онога што она подразумева, као и задатак и дужности које, по њему, историчари треба да испуне. Григорино схватање историје садржано је у самом уводу у његово дело, чијој ће анализи бити посвећена посебна пажња. Треба детаљно проучити начин на који Григора посматра догађаје и историјске процесе, у коликој мери даје објективан односно пристрасан приказ догађаја, како и на који начин тумачи узрочно-последичне везе између догађаја. Такође је потребно испитати у којој мери је његово тумачење догађаја одређено разним пророчанствима, сновима, небеским појавама, а у коликој мери је византијски интелектуалац био склон да у "божанској интервенцији" тражи одговоре за настало стање ствари.

Трећи циљ односи се на проблем књижевних врста које је Григора укључио у своју историјски наратив (царски говори, надгробне беседе, писма, тестаменти, аутобиографске белешке, дијалози). Начин на који Григора излаже открива његов лични став, преноси његову поруку као аутора, те је стога неопходно утврдити у којој је мери он био тендециозан и како је могао утицати на своју публику.

Основне хипотезе

- "Ромејска историја" Нићифора Григоре представља, поред дела Јована Кантакузина, најважнији извор за проучавање и разумевање византијске историје прве половине XIV столећа.
- Сам наслов дела садржи у себи једну идеолошку концепцију и питање идентитета Ромеја, који се јасно уочавају на страницама његове историје.

- Дело је подељено у 37 књига, које се односе на период између 1204. и 1359. године, и које су настајале у различито време и под различитим историјским околностима.
- Григорино дефинисање историје као "живог и елоквентног гласа који протиче кроз време" претпоставља велику одговорност историчара, чији је основни задатак истинито и објективно казивање.
- Дело се може поделити на три основне хронолошко-тематске целине: 1) У првој целини, која се односи на период владавине династије Ласкарис (1204-1261) и владавине Михајла VIII(1259-1282) и Андроника IIIПалеолога (1282-1328), циљ Григориног излагањајесте да прикаже предисторију догађаја главне теме његовог списка, како би публици поступци његових савременика били јаснији и разумљивији. У овом делу од посебне је важности Григорин однос према делима његових претходника, Георгија Акрополита и Георгија Пахимера. 2) У другој хронолошко-тематској целини, која се односи на грађански рат и успон Јована Кантакузина, до Григорине осуде на сабору у Цариграду 1351. године, ауторово излагање постиже циљ који је Григора дефинисао у уводном делу своје "Ромејске историје": да опише догађаје чији је он савременик. Ту његово дело поприма карактер мемоарског списка. 3) У трећем делу, који се тематски односи на полемику са Паламомод Григорине осуде на сабору у Цариграду 1351. до 1359, карактер Григориног дела се мења и оно прераста у филозофско-теолошки трактат, који утиче на историчност самог списка.
- Упркос постојању три веће целине, може се закључити да је Григора писао две историје - једну, која је имала за циљ да овековечи време у којем је аутор живео и сачува га за будућа поколења, и другу, која није била планирана и чије је писање наметнуо спор са Григоријем Паламом.
- Историјска нарација у Григорином делу мења се са променом намене и сврхе писања историја. Док аутор у својој "првој историји" приповеда у 1. лицу једнине, даље излагање и опсисивање догађаја у "другој историји" наставља Григорин пријатељ, Агатангел, кога аутор *Историје* тада уводи у свој историјски спис.
- Нићифор Григора у свом делу веома вешто користи реторику. Кроз царске говоре, похвале владарима, надгробне беседе, тестаменте и писма, која су

неретко укључена у историјску наравију, Григора саопштава својим читаоцима важне поруке, чинећи уједно своје излагање занимљивијим.

- Говорећи о себи, Нићифор Григора пише у првом лицу једнине, стављајући се тако још активније у сама дешавања, подвлачећи чињеницу да је он лично сведок догађаја које описује, на тај начин приписујући свом делу већу веродостојност.
- Григорина објективност се, између осталог, може ставити на испит проучавањем места које у његовом делу заузимају разна пророчанства, предсказања, снови, небеске појаве и "божанска интервенција", којима Григора неретко прибегава тражећи објашњење за узроке догађаја.

Метод истраживања

Метод истраживачког рада који ће бити заступљен приликом писања дисертације у потпуности је условљен самом темом истраживања. То пре свега подразумева прикупљање изворне грађе, критичко ишчитавање и анализу извора и само писање дисертације. Прикупљање изворне грађе и потребне литературе одвијаће се у домаћим и страним библиотекама и институтима.

"Ромејска историја" је основни извор за проучавање теме докторске дисертације. За израду дисертације биће коришћено поменуто издање грчког текста, *Nicephori Gregorae Byzantina Historia, ed. L. Schopen–I. Bekker, I–III, Bonn 1829–1855*, као и превод на немачки језик са коментарима, које је у Вишетома приредио Жан Луј ван Дитен у едицији *Bibliothek der griechischen Literatur*.

Приликом рада на докторској дисертацији биће заступљен нови метод проучавања византијских извора, који је у последњих 30 година дао значајан допринос и направио важне помаке на пољу анализе историјских извора као књижевних дела. Под тим се подразумева детаљно испитивање самог процеса настанка једног дела, ауторових намера и порука, као и самих књижевних форми које аутор користи да би те намере саопштио. Поред тога, на овај начин се поставља питање о публици којој је дело било намењено и постиже боље разумевање културног и друштвеног миљеа једне епохе.

Поред основног извора дисертација ће се базирати на анализи осталих извора, који се у ширем смислу односе назадату тему и без којих би разумевање Григориног дела и његове историјске мисли било незамисливо. Ту се пре свега подразумевају поменута дела Георгија Акрополита, Георгија Пахимера и Јована Кантакузина, као и Григорина писма, његови царски говори, теолошки и филозофски трактати, Томос из 1351. године као и списи његових противника, Григорија Паламе и Филотеја Кокина.

Када је реч о двојници византијских историчара, Акрополиту и Пахимеру, њихово приказивање догађаја из византијске историје XIII и самог почетка XIV столећа, умногоме је утицало на први део Григорине историје, његов приказ породице Ласкарис, Никејског царства и владавину првог Палеолога, Михајла VIII. Григорино интересовање за дешавања тог доба, његово намерно прећуткивање појединих догађаја, сам избор онога што је представио и онога што је одлучио да изостави, једном речју, његов однос према претходницима, представља основ за разумевање историјске мисли и читавог концепта историје у Григорином делу.

Са друге стране, мемоарски спис Јована Кантакузина, савремен Григориној *Историји*, представља незаобилазно дело за проучавање Григоре као историчара, његовог угла посматрања и интерпретације савремених догађаја, објективности и пристрасности. Остала Григорина дела послужиће као допуна за испуњавање постављених циљева и боље разумевање самог аутора. Поред тога, у раду ће бити коришћени списи Теодора Метохита и Нићифора Хумна, двојице великана који су дали печат византијској култури и "ренесанси Палеолога", разуме се, у оноликој мери, у коликој то буде важно за сам предмет рада. Биће потребно направити и осврт на античке историчаре и филозофе, као и на стубове византијске историографије ранијих векова (пре свега на Хронику Михајла Псела, Алексијаду Ане Комнин, Хронику Никите Хонијата и Историју Јована Кинама).

Поред поменутих извора, у истраживању ће бити коришћена одговарајућа литература, чији ће списак бити дат на крају самог образложења предлога теме.

Значај истраживања

"Ромејска историја" представља, као што је већ напоменуто, незаобилазно дело када је у питању проучавање развоја византијске историјске мисли доба Палеолога. Ова

епоха, по много чему специфична, развила је једно посебно схватање сопственог идентитета, које је свакако видно на страницама Григориног историјског дела. Разумевањем начина на који су византијски историчари сагледавали свет, схватили историјске процесе и токове, поимали прошлост и сагледавали њихову садашњост, надајући се да ће на тај начин моћи да предвиде будућност и оставе поуку за поколења, може се разумети и време и епоха у којој су они живели. Управо из овог разлога је неопходна детаљна анализа "Ромејске историје". Осим тога, чињеница да поред превода, коментара и студије о настанку *Историје*, коју је написао Жан Луј ван Дитен не постоји озбиљна и свеобухватна студија о овом Григорином делу, подстакла је истраживача на рад на поменутој теми.

Уверени смо да ће ова докторска дисертација представљати значајан допринос науци на пољу изучавања историјске мисли епохе Палеолога, као и да ће на један савремен приступ критици извора, уз коришћење новог метода истраживања и отварању неких нових питања, допринети темељнијем сагледавању проблематике "Ромејске историје" и бољем познавању личности њеног аутора.

Композиција студије

Предвиђено је да се рад састоји из 11 делова: садржаја, списка скраћеница, предговора, увода, 4 поглавља, закључка, резимеа и библиографије.

На самом почетку рада налазио би се **Садржај и Списак скраћеница**.

Први део рада чини **Предговор** који обухвата прецизно хронолошко и тематско дефинисање теме, појашњење методологије истраживања, обраду доступних извора и литературе и, с тим у вези, самих сазнајних могућности теме.

Увод би обухватао три веће целине у којима би био приказан општи преглед византијске историографије и еволуције историјске мисли, општи преглед политичких прилика са посебним освртом на културни миље и специфичности "ренесансе Палеолога", док би трећа целина била посвећена биографији Нићифора Григоре, његовом образовању и кратком прегледу његовог књижевног опуса.

Основну материју рада чине четири поглавља, која ће, у зависности од количине саме изворне грађе и материје бити подељена на мањи или већи број потпоглавља.

Прво поглавље носи назив **Структура и настанак "Ромејске историје"**. Предвиђено је да оно буде подељено у четири веће целине. У првој целини ће се обрадити композиција Григориног дела, са посебним освртом на све недоследности које су у тој структури видљиве, као и разлога због нарушавања њене једнообразности, на које смо раније указали. Друга целина ће обрадити питање настанка делова Григорине *Историје*, политичке околности и културни миље у којима су одређени делови настали. Трећа целина биће посвећена одређивању карактера самог дела, питању жанра "Ромејске историје", пошто је, као што је већ речено, примећено да поред чисто историјског, дело поседује одлике мемоарског, али и апологетског списка. Четврта целина ће бити посвећена темама које је Григора обрадио у свом историјском спису.

Друго поглавље носи назив **Историјска мисао Нићифора Григоре**. Оно је подељено у четири веће целине, односно потпоглавља. Прву целину ће чинити сам увод у "Ромејску историју", коју је Григора саставио. У њему ће се анализирати разлози због којих Григора пише историју, начин на који он формулише задатке историчара, шта све подразумева под термином *историја* и на којиначин и у којој форми преноси своје идеје. Друго потпоглавље посвећено је догађајима који су претходили времену у којем је Григора живео, дакле предисторији самог циља његовог излагања. У овом потпоглављу извршиће се детаљна анализа Григориног односа према прошлости, његовим претходницима, Акрополиту и Пахимеру. Обратиће се пажња на одабир онога што Григора приказује, онога што изоставља, начин на који приказује и описује догађаје и њихове главне актере, како би се на крају донео закључак о самој сврси писања једне предисторије, дуге готово читав век. Треће потпоглавље биће посвећено анализи Григорине епохе до момента његовог најжешћег сукоба са Паламом (до Григорине осуде 1351. године). Ова целина ће бити посвећена Григорином описивању њему савремених догађаја, његовој објективности и веродостојности. У контролисању Григориног излагања велику улогу ће играти и мемоарски спис Јована Кантакузина, пошто је познато да се ова два извора међусобно допуњују и преклапају. Четврто потпоглавље биће посвећено Григорином сукобу са Григоријем Паламом. Читаво нарушавање концепције његовог дела, настајање једне друге историје (која није била планирана!), одбрана Григориних ставова, доказивање Паламине "јереси", једном речју, прерастање последњих књига његове *Историје* у филозофско-теолошки трактат, биће у фокусу наше анализе. Потрудићемо се да дамо одговор на питање због чега је уопште овај део укључен у састав *Историје*, да ли је Григора сачувао нешто од историчарског становишта са ког је наступао у претходним деловима свог историјског дела, као и у

ком односу стоје последње књиге "Ромејске историје" према остатку његовог списка. Важно је напоменути да ће се у раду наступати са историјског становишта, не упуштајући се дубински у разумевање Григорине теологије и филозофије, како би се дао одговор на питања која су постављена као циљ истраживања.

Приликом анализе све четири целине правиће се посебан осврт на питање Григорине хронологије, као и на питања стила и језичких термина које је аутор користио, упоређујући их са другим изворима, који том приликом буду служили за праћење његовог излагања.

Треће поглавље носи назив **Књижевне форме у Григорином историјском спису**. Ово поглавље је подељено у четири потпоглавља. Прво потпоглавље ће се бавити самим историјским наративом аутора, начином његовог излагања и књижевним екскурсима које прави. Друго потпоглавље биће посвећено аутобиографским белешкама, начином на који Григора уводи себе у главни ток излагања, као и разлоге због којих то чини. Треће потпоглавље биће посвећено Григориној употреби реторике. Посебно ће бити анализирани говори, похвална слова царевима, надгробне беседе, тестаменти, дијалози које је аутор укључио у свој историјски наратив, начин на који он убацује ове књижевне форме и сврху коју та дела имају укомпонована у сам ток историјског излагања. Четврто потпоглавље биће посвећено писмима које је Григора такође укључио у свој историјски спис.

Четврто и последње поглавље нашег рада носи наслов **Општа места у служби историјског излагања** и састојаће се од три веће целине. Прва целина ће обрадити Григорин однос према антици, начину на који користи примере из давне прошлости и митове да би направио поређење са савременим догађајима. Друга целина ће се бавити местом које у "Ромејској историји" заузимају пророчанства и предсказања, питањем да ли она утичу на саму објективност аутора, мером у којој се он на њих ослања и укључује их у приповедање. Трећа целина четвртог поглавља анализираће место и значај снова у Григорином историјском наративу. Треба посебно истаћи да ће у друге две целине посебна пажња бити усмерена на Григорино уплитање "божанске интервенције" у разматрање исхода и последица догађаја.

Упркос чињеници да уплитање античких мотива, предсказања и снова представљају опште место у византијској књижевности, задатак је да се докаже да се иза тога крију врло јасне намере аутора да пренесе одређену поруку и читаво излагање учини драматичнијим.

У **Закључку** ће бити сумирани резултати истраживања.

Резиме настраном језику представља превод резултата истраживања, који ће бити изнети у закључку.

Библиографија представља детаљан попис извора и литературе коришћене приликом израде докторске дисертације.

Структура рада

Садржај

Списак скраћеница

Предговор

Увод

- Византијска историографија
- "Ренесанса Палеолога"
- Нићифор Григора у свом времену

1. Структура и настанак "Ромејске историје"

- Композиција Григориног дела
- Хронолошки оквири настанка 37 књига "Ромејске историје"
- Проблематика жанра
- Тематика

2. Историјска мисао Нићифора Григоре

- Историја као "жив и елоквентан глас"- увод у дело
- Предисторија главног наратива – Григора према Акрополиту и Пахимеру
- Григорино доба

- Полемика са Григоријем Паламом

3. Књижевне форме у Григорином историјском спису

- Историјска нарација
- Аутобиографске белешке
- Реторика у служби историјског приповедања
- Епистографија у "Ромејској историји"

4. Општа места у служби историјског излагања

- Опонашање антике
- Пророчанства
- Снови

Закључак

Резиме

Библиографија

- Извори
- Литература

Библиографија

Извори

1. Georgii Acropolitae Opera, I, ed. A. Heisenberg, corr. P. Wirth, Stuttgart 1978.

2. H.-V. Beyer, Nikephoros Gregoras, Antirrhethika I, Einleitung, Textausgabe, Übersetzung und Anmerkungen (Wiener byzantinische Studien 12), Wien 1976.
3. Ioannis Cantacuzeni eximperatoris historiarum I-IV, vol. I-III, ed. L. Schopeni, Bonnae 1828-1832.
4. Correspondance de Nicéphore Grégoras, texte édité et traduit par R. Guillard, Paris 1927.
5. Nicephori Gregorae Byzantina Historia, ed. L. Schopen – I. Bekker, I-III, Bonnae 1829-1855.
6. Nicephori Gregorae Epistulae, ed. P. A. M. Leone, Vol. I (Prolegomena et indices continens), Matino 1983; Vol. II, (Epistulas continens), Matino 1982.
7. Niceforo Gregora, Fiorenzo o intorno alla sapienza, testo critico, introduzione, traduzione e commentario a cura di Pietro L. M. Leone, Università degli studi-Napoli 1975.
8. P. A. M. Leone, L'encomio di Niceforo Gregora per il re di Cipro (Ugo IV di Lusignano),
9. P. A. M. Leone, Nicephori Gregorae ad imperatorem Andronicum II Palaeologum orationes, Byz. 41 (1971) 497-519.
10. Letters of Gregory Akyndinos, ed. A. Constantinides Hero, Washington 1983.
11. J. Meyendorff, Le Tome synodal de 1347, ZRVI 8-1 (1963) 209-227.
12. Georges Pachymérès, Relations historiques, éd. A. Failler, Vol. I-II, Paris 1984; Relations historiques, III-IV, Paris 1999; Relations historiques, Vol. V (Index), Paris 2000.

Литература

1. George Acropolites, The History, Introduction, translation and commentary by R. Macrides, Oxford, 2007.
2. D. Angelov, Imperial Ideology and Political Thought in Byzantium, 1204-1330, Cambridge University Press 2007.
3. M. Angold, A Byzantine Government in Exile. Government and Society under the Laskarids of Nicea 1204-1261, Oxford 1975.
4. M. Angold, The Autobiographical Impulse in Byzantium, DOP 52 (1998), 225-257.
5. G. Arnakis, George Pachymeres – a Byzantine Humanist, The Greek Orthodox Theological Review 12 (1966-1967) 161-167.

6. *Art et société à Byzance sous les Paléologues*, Venise 1971.
7. *H. G. Beck*, *Besonderheiten der Literatur in der Palaiologenzeit, Ideen und Realitäten un Byzanz*, Variorum Reprints, London 1972.
8. *H. G. Beck*, *Humanismus und Palamismus*, XIIe Congrès International des Études byzantines, Ochride 1961, 63-82.
9. *H. G. Beck*, *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich*, München 1959.
10. *H. G. Beck*, *Theodoros Metochites. Die Krise des byzantinischen Weltbildes im 14. Jahrhundert*, München 1952.
11. *H.-V. Beyer*, *Eine Chronologie der Lebensgeschichte des Nikephoros Gregoras*, JÖB 27 (1978) 127-155.
12. *H. – V. Beyer*, *Nikephoros Gregoras als Theologe und sein erstes Auftreten gegen die Hesychasten*, JÖB 20 (1971) 171-188.
13. *S. Bezdeki*, *Le portrait de Théodore Métochite par Nicéphore Grégoras*, *Mélanges d'histoire gen.*, Cluj 1927, 57-67.
14. *A. Biedl*, *Der Heidelberger cod. Pal. gr. 289 und die Notizensammlung eines byzantinischen Gelehrten*, *Würzburger Jahrbuch* 3 (1948) 100-105.
15. *U. Bosch*, *Kaiser Andronikos III. Palaiologos. Versuch einer Darstellung der byzantinischen Geschichte in den Jahren 1321–1341*, Amsterdam 1965.
16. *Byzantium and the Classical Tradition*, ed. *M. Mullett, R. Scott*, Birmingham 1981.
17. *P. Charanis*, *Internal Strife at Byzantium during the XIVth Century*, *Byz.* 15 (1940/41) 208–230.
18. *Church and Society in Late Byzantium*, ed. *D. Angelov*, Western Michigan University 2009.
19. *M. E. Colonna*, *Gli storici bizantini dal IV al XV secolo. I. Storiciprofani*, Neapel 1956.
20. *C. N. Constantinides*, *Higher Education in Byzantium in the Thirteenth and Early Fourteenth Centuries (1204- ca. 1310)*, Nicosia 1982.
21. *L. R. Cresci*, *ΠΟΙΚΙΛΙΑ nei proemi storiografici bizantini*, *Byzantion* 74 (2004) 330-347.
22. *J. –L. van Dieten*, *Entstehung und Überlieferung der Historia Rhomaike des Nikephoros Gregoras*, Köln 1975.
23. *Jan Louis van Dieten*, *Nikephoros Gregoras, Rhomäische Geschichte I (Bibliothek der griechischen Literatur 4)*, Stuttgart 1973; *Rhomäische Geschichte II,1 (Bibliothek der griechischen Literatur 8)*, Stuttgart 1979; *Rhomäische Geschichte II, 2 (Bibliothek der griechischen Literatur 9)*, Stuttgart 1979; *Rhomäische Geschichte III (Bibliothek der*

- griechischen Literatur 24), Stuttgart 1988; Rhomäische Geschichte IV (Bibliothek der griechischen Literatur 39), Stuttgart 1988; Rhomäische Geschichte V (Bibliothek der griechischen Literatur 59), Stuttgart 2003.
24. J. Dräseke, Kantakouzenos' Urteil über Gregoras, BZ 10 (1901) 106-127.
 25. A. Failler, Chronologie et Composition dans l'Histoire de Georges Pachymère, REB 39 (1981)
 26. G. Fatouros, Ein Testimonienapparat zu Nikephoros Gregoras' Byzantina Historia, Byzantine Studies 1 (1974) 107-146.
 27. G. Fatouros – T. Krischer, Johannes Kantakouzenos. Geschichte I (Bibliothek der griechischen Literatur 17), Stuttgart 1982; Geschichte II (Bibliothek der griechischen Literatur 21), Stuttgart 1986.
 28. E. Fryde, The Early Palaeologan Renaissance (1261- c. 1360), Leiden-Boston-Köln 2000.
 29. A. Garzya, Un opuscule inédit de Nicolas Cabasilas (Contra Gregorae inepitas), Byz. 24 (1954) 521-532.
 30. D. J. Geanakoplos, Emperor Michael Palaeologous and the West 1258-1282, a Study in Byzantine-Latin relations, Connecticut (reprinted edition) 1973.
 31. Geschichte und Kultur der Palaiologenzeit, herausgegeben von W. Seibt, Wien 1996.
 32. B. Σ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, Η ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΓ' ΣΤΟΝ ΙΔ' ΑΙΩΝΑ. ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ, ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ, ΑΘΗΝΑ 1997.
 33. V. Grecu, Das Geburtsjahr des byzantinischen Geschichtschreibers Nikephoros Gregoras, Bull. Ac. Roum. Sect. Hist. 27 (1946) 56-61.
 34. R. Guiland, Essai sur Nicéphore Grégoras. L'homme et l'œuvre, Paris 1926.
 35. T. Hart, Nicephorus Gregoras: Historian of the Hesychast Controversy, Journal of Ecclesiastical History 2 (1951) 169-179.
 36. V. A. Heisenberg, Aus der Geschichte und Literatur der Palaiologenzeit, München 1920.
 37. M. Hinterberger, Autobiographische Traditionen in Byzanz, Wien 1999.
 38. History as Literature in Byzantium, ed. by R. Macrides, Papers from the Fortieth Spring Symposium of Byzantine Studies, University of Birmingham 2007.
 39. H. Hunger, Aspekte der griechischen Rhetorik von Gorgias bis zum Untergang von Byzanz, Wien 1972.

40. *H. Hunger*, Der ΗΘΗΚΟΣ des Theodoros Metochites, ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΑΤΟΥΘ' ΔΙΕΘΝΟΥΣΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΙΚΟΥΣΥΝΕΔΡΙΟΥ, III, Athen 1958, 141-158.
41. *H. Hunger*, Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner, I-II, München 1978.
42. *H. Hunger*, Klassizistische Tendenzen in der byzantinischen Literatur des 14. Jahrhunderts, Actes de XIVe Congrès International des Étudesbyzantines, I, Bukarest 1974, 139-151.
43. *H. Hunger*, On the Imitation (ΜΙΜΗΣΙΣ) of Antiquity in Byzantine Literature, DOP 23 (1969-1970), 15-38.
44. *H. Hunger*, Theodoros Metochites als Vorläufer des Humanismus in Byzanz, 4-19.
45. *M. Jugie*, La controverse palamite (1346-1368). Les faits et les documents conciliaires, EO 30 (1931) 397-421.
46. *A. Kaldellis*, Hellenism in Byzantium. The Transformations of Greek Identity and the Reception of Classical Tradition, Cambridge 2007.
47. *A. Kaldellis*, Historicism in Byzantine Thought and Literature, DOP61 (2008) 1-24.
48. *А. П. Каждан*, "Корабль в бурном море". К вопросу о соотношении образной системы и исторических взглядов двух византийских писателей, Из истории культуры средних веков и возрождения, Москва 1976, 3-16.
49. *G. A. Kennedy*, Greek Rhetoric under Christian Emperors, Princeton, New Jersey 1983.
50. *K. Krumbacher*, Geschichte der byzantinischen Literatur (von Justinian bis zum Ende des Oströmischen Reiches), München 1897².
51. Культура Византии. XIII – первая половина XVв., Москва 1991.
52. *G. L. Kustas*, Studies in Byzantine Rhetoric, Thessalonica 1973.
53. *A. E. Laiou*, Constantinople and the Latins. The Foreign Policy of Andronicus II 1282-1328, Cambridge 1972.
54. *V. Laurent*, La personnalité de Jean d'Héraclée (1250-1328), oncle et précepteur de Nicéphore Grégoras, ΕΛΛΗΝΙΚΑ 3 (1930) 297-315.
55. *V. Laurent*, La vie de Jean, Métropolitte d'Héraclée du Pont, ΑΡΧΕΙΟΝ ΠΟΝΤΟΥ 6 (1934) 3-63.
56. *P. M. A. Leone*, NicephoriGregorae "Antilogia" et "Solutionesquaestionum", Byz. 40 (1970) 471-516.
57. *P. M. A. Leone*, Unepistola di Nicola Pepagomeno a Niceforo Gregora, Byz. 42 (1972) 205-213.

58. H. Lieberich, Studien zu den Proömien in der griechischen und byzantinischen Geschichtsschreibugn. II. Teil. Die byzantinischen Geschichtsschreiber und Chronisten, München 1900.
59. J. Ljubarskij, New Trends in the Study of Byzantine Historiography, DOP 47 (1993) 131-138.
60. J. N. Ljubarskij, et al, "Quellenforschungand/or Literary Criticism: Narative Structures in Byzantine Historical Writings", *SymbolaeOsloenses* 73 (1998) 5-73.
61. R. Loenertz, Ordre et désordre dans les Mémoires de Jean Cantacuzène, REB 22 (1964) 222-237.
62. R. Macrides, The Historian in the History, ΦΙΛΛΕΛΗΝ: Studies in Honour of Robert Browning, ed. C. Constantinides, N. M. Panagiotakes, E. Jeffreys, A. D. Angelou, Venice 1996, 205-224.
63. R. Macrides, The Thirteenth Century in Byzantine Historical Writing, in: Porphyrogenita. Essays on the History and Literature of Byzantium and the Latin East in Honour of Julian Chrysostomides, ed. by Ch. Dendrinose et alii, Ashgate 2003, 63-76.
64. R. Maisano, Il problema della forma letteraria nei proemi storiografici bizantini, BZ..., 329-343.
65. J. Мајендорф, Свети Григорије Палама и православна мистика, Београд 1983.
66. Ц. Мајендорф, Византијско богословље. Историјски токови и догматске теме, Крагујевац 1985.
67. Љ. Максимовић, "Богаташи" Алексија Макремволита, ЗРВИ 20 (1981) 99 – 109.
68. Љ. Максимовић, Политичка улога Јована Кантакузина после абдикације, ЗРВИ 9 (1966) 119 – 194.
69. Љ. Максимовић, Последње године протостратора Теодора Синадина – просопографска белешка, ЗРВИ 10 (1967) 177 – 185.
70. Љ. Максимовић, Регентство Алексија Апоаква и друштвена кретања у Цариграду, ЗРВИ 18 (1978) 165-188.
71. K. Matschke, Fortschritt und Reaktion in Byzanz im 14. Jh. Konstantinopel in der Bürgerkriegsperiode von 1341 bis 1354, Berlin 1971.
72. K. – P. Matschke, F. Tinnefeld, Die Gesellschaft im späten Byzanz. Gruppen, Strukturen und Lebensformen, Köln-Wiemar-Wien 2001.
73. L. Mavrommatis, ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΙ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ, Athina 1983.
74. И. П. Медведев, Византийский гуманизм XIV-XV вв., Ленинград 1976.

75. *S. Mergiali*, *L'enseignement et les lettrés pendant l'époque des Paléologues (1261-1453)*, Athens 1996.
76. *Theodoros Metochites on Philosophic Irony and Greek History*, *Miscellanea* 8 and 93, ed. with introduction, translation and notes by *P. A. Agapitos, K. Hult and O. L. Smith*, Nicosia-Göteborg 1996.
77. *J. Meyendorff*, *Introduction à l'étude de Grégoire Palamas*, Paris 1959.
78. *ΜΟΣΧΟΣ, ΠΛΑΤΩΝΙΣΜΟΣ Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ: ΟΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΗΣΥΧΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ*, (1296-1361), ΑΘΗΝΑ 1998.
79. *E. Moutsopoulos*, *La notion de «kairicité» historique chez Nicéphore Grégoras*, *Byzantina* 4 (1972) 207-213.
80. *P. Odorico*, *Byzantium, a literature that needs to be reconsidered*, *Byzantine Manuscripts in Bucharest's Collection*, Bucharest 64-77.
81. *M. Paparozzi*, *Un opuscolo di Niceforo Gregoras sulle condizioni del dialogo teologico con i Latini*, in: *La chiesa greca in Italia dall' VIII al XVI secolo. Atti del Convegno storico interecclesiale III*. Padua 1973, 1331-1359, Text 1346-1359.
82. *Η. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ*, *ΤΑ ΑΓΙΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ*, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2008 (рукопис одбрањена докторске дисертације).
83. *V. Parisot*, *Cantacuzène, home d'état et historien*, Paris 1845.
84. *K. Prächter*, *Antikes in der Grabrede des Georgios Akropolites auf Johannes Dukas*, *BZ* 14 (1905) 479-491.
85. *K. Prächter*, *Zur Geschichte des Georgios Akropolites*, *BZ* 14 (1905) 257-259.
86. *P. Радућ*, *Време Јована V Палеолога (1332 – 1391)*, Београд 1993.
87. *Н. Радосевић*, *Иноплеменници у "царским говорима" епохе Палеолога*, *ЗРВИ* 22 (1983) 119-148.
88. *Н. Радосевић*, *Никејски цареви у савременој им реторици*, *ЗРВИ* 26 (1987) 69-86.
89. *Н. Радосевић*, *Похвална слова цару Андронику III Палеологу*, *ЗРВИ* 21 (1982) 61-83.
90. *Rhetoric in Byzantium*, ed. *E. Jeffreys* (SPBS, 11, Aldershot, 2003).
91. *P. Schreiner*, *Die Gesandtschaft des Nikephoros Gregoras nach Serbien (1326/1327)*, *ЗРВИ* 38 (1999/2000) 331-342.
92. *В. Станковић*, *Бугарска и Србија у делима Георгија Акрополита и Георгија Пахимера*, *ЗРВИ* 46 (2009) 179-200.
93. *D. Stiernon*, *Bulletin sur le Palamisme*, *REB* 30 (1972) 231-341.

94. *I. Ševčenko*, Études sur la polémique entre Théodore Métochite et Nicéphore Choumnos (La vie intellectuelle et politique à Byzance sous les premiers Paléologues), Bruxelles 1962.
95. *I. Ševčenko*, Observations sur les recueils des discours et des poèmes de Théodore Métochite et sur la bibliothèque de Chora à Constantinople, Scriptorium 5 (1951) 279-288.
96. *I. Ševčenko*, Society and Intellectual Life in the 14th Century, Actes du XIVe Congrès International des Études byzantines, I, Bucarest 1974, 69-92.
97. *I. Ševčenko*, Some Autographs of Nicephorus Gregoras, ZRVI 8/2 (1964) 435-450.
98. *I. Ševčenko*, Theodore Metochites, the Chora, and the Intellectual Trends of his Time, in: *P. A. Underwood*, The Kariye Djami IV, 19-91.
99. *B. Тамакис*, Византијска философија, Београд-Никшић 2002.
100. The Oxford Dictionary of Byzantium I-III, ed. A. Kazhdan, New York - Oxford 1991.
101. *F. Tinnefeld*, Nikephoros Gregoras, Rhomäische Geschichte VI (Bibliothek der griechischen Literatur 66), Stuttgart 2007.
102. *K. Δ. ΤΣΙΓΑΝΗΣ*, ΠΑΡΕΝΘΕΤΑΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΗ ΡΩΜΑΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2010 (рукопис одбрањене докторске дисертације).
103. *J. Verpeaux*, Nicéphore Choumnos, Homme d'État et humaniste byzantine (ca 1250/1255), Paris 1959.
104. *Π. Κ. ΒΛΑΧΑΚΟΣ*, Ο ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ΛΟΓΙΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΑΣ. Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΕΝΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ ΚΑΙ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΥ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ ΤΟΥ ΙΔ' ΑΙΩΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2008.
105. *Π. Κ. ΒΛΑΧΑΚΟΣ*, ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1999.
106. *G. Weiss*, Joannes Kantakuzenos – Aristokrat, Staatsmann, Kaiser und Mönch – in der Gesellschaftsentwicklung von Byzanz im 14. Jahrhundert, Wiesbaden 1969.
107. *L. G. Westernik*, Texts and Studies in Neoplatonism and Byzantine Literature, Amsterdam 1980.
108. *О. Г. Закржевская*, Концепция патриотизма Никифора Григоры (к вопросу о греческом патриотизме XIV в.), 85-93.

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

Београд

РЕФЕРАТ О ПРИХВАТАЊУ ТЕМЕ ДОКТОРАНДА БОЈАНЕ ПАВЛОВИЋ *„РОМЕЈСКА ИСТОРИЈА“ НИЋИФОРА ГРИГОРЕ: ИСТОРИЈСКА АНАЛИЗА ДЕЛА*

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Докторанткиња на Катедри за историју Византије Бојана Павловић, запослена као истраживач приправник у Византолошком институту Српске академије наука и уметности, у договору са ментором и писцем овог реферата, поднела је молбу за прихватање теме за докторску дисертацију под насловом *„’Ромејска историја’ Нићифора Григоре: историјска анализа дела“*. Предлог теме је прихваћен, а кандидаткиња је образложење предлога теме одбранила 4. фебруара 2013. године пред Комисијом за одбрану теме доктората у саставу: проф. др Војислав Јелић, проф. др Татјана Суботин-Голубовић и проф. др Влада Станковић.

„Ромејска историја“ вероватно је најважније дело у огромној писаној заоставштини Нићифора Григоре, једног од највећих људи од пера кога је на

своме заласку дала византијска цивилизација. Водећи интелектуалац Византијског царства друге четвртине XIV stoleћа је у 37 књига описао византијску историју у широком временском луку од 1204. до 1359. године. Уз мемоарски спис цара-писца Јована VI Кантакузина, дело Нићифора Григоре најважнији је извор за ромејску историју прве половине XIV века. У докторској дисертацији колегинице Павловић ће извршити историјску анализу овог волуминозног текста која подразумева како проучавање његове композиције и структуре, тако и пищевог односа према прошлости, историјским токовима, покретачима историје и, уопште, филозофији историје. Наравно, неће бити изостављене ни литерарне вредности „Ромејске историје“ и однос према Григориним претходницима по перу.

2. Предмет и циљ дисертације

Полазиште у истраживању историјског списка Нићифора Григоре биће разматрање његове композиције и структуре. У наставку ће бити учињен напор да се одреди време састављања „Ромејске историје“, а то је питање које је изазвало доста контроверзи у савременој византологији, тим пре што је дело настајало у различитим периодима Григорине богате списатељске делатности. Верује се да је дело настајало нешто више од двадесет година (око 1337 – око 1359/1360), а то је раздобље које је било бурно не само у византијској историји, него и у пишевом приватном животу. Дуги период који је обухваћен у делу ромејског свезнадара (1204-1359) није описан са подједнаком подробношћу. Јасном демаркационом линијом издвајају се најмање два периода: први (1204-1282), који је у приличној мери језгровит и прегнantan, и други (1282-1359), који је подрбан и широко наративан. Нарочиту посебност представљају завршна поглавља „Ромејске историје“ у којима Нићифор Григора као да губи нит објективног писца византијске повеснице и постаје острашћени и, не ретко, необјективни судија у актуелном спору присталица Григорија Паламе и његових противника. Посреди је познати спор око исихазма, који је израстао у једно од најкрупнијих унутрашњих питања позне Византије, и у који је Григора био непосредно инволвиран.

Други циљ истраживања колегинице Павловић у докторској дисертацији посвећен је изналажењу Григориног концепта историје и, с тим у вези, анализи

његовог схватања историје, његовог историчарског „верују“, његовог мишљења о улози, месту и значају историчара.

Трећи циљ истраживања укључује упливисање других књижевних жанрова у писање „Ромејске историје“. Познато је, наиме, да је Нићифор Григора у свој историјски текст каткад убацивао целокупне и нимало измењене царске говоре које је држао различитим поводима. Осим говора, ту су и посмртне беседе, извештаји са путовања, тестаменти и писма.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Основне хипотезе од којих колегиница Павловић полази у свом истраживању пре свега се заснивају на чињеници да је „Ромејска историја“ Нићифора Григоре, уз поменути мемоарски спис цара-писца Јована VI Кантакузина, најважнији извор за ромејску историју прве половине XIV столећа.

Утемељена хипотеза је и то да је Нићифор Григора заправо написао две историје – без обзира на једноставну и помало парадоксалну чињеницу да се у његовој повесници могу уочити три веће целине – прву који је сам планирао као неку врсту завештања потоњим генерацијама и другу коју на почетку писања није планирао, али коју је изазвао огорчени сукоб са Григоријем Паламом и осталим присталицама исихазма.

Не мање значајна је и околност да говорећи о себи Григора пише у првом лицу јединине чиме јасно и недвосмислено наглашава да је био учесник и сведок догађаја о којима пише. Ту је такође нарочито важан и однос према Богу, својеврсном творцу и „господару наших живота“, а потом и према разним пророчанствима, сновиђењима, претсказањима и осталим појавама које диктира „небеска механика“. Ово је важно и стога што се кроз тај однос види и Григорино виђење односа науке и онога што бисмо под извесним условима могли назвати сујеверјем.

4. Метод истраживања

Тема истраживања је у највећој мери условила метод који ће бити употребљен у изради ове докторске дисертације. То пре свега обухвата неизбежан хеуристички део који подразумева сакупљање изворне грађе и одговарајуће, прилично обимне секундарне научне литературе.

Други корак претпоставља пажљиво и подробно критичко ишчитавање и анализу извора. При том ће уз већ устаљени начин посматрања историјског списка као извора применити и нови метод проучавања византијских источника који је у последње три деценије не само дао одређене резултате, него и извршио малу „револуцију“ у савременој византологији. Реч је о новом нараштају младих научника који имају нови сензибилитет и који детаљно испитују сам процес настанка дела, трагају за ауторовим намерама и порукама, али, напослетку, веома воде рачуна и о читалачкој публици којој је текст намењен.

Наравно, неће изостати ни упоређивање Григориних података и његовог текста са византијским историчарима који покривају исти период. Ту се пре свега мисли на Георгија Акрополита, Георгија Пахимера и Јована Кантакузина, али се не пренебрегавају ни списи Нићифора Хумна и Теодора Метохита који, истина, нису историчари у строгом значењу тог израза. При том, није без значаја чињеница да је овај други (Метохит) био непосредни Григорин учитељ.

5. Опис садржаја дисертације

Докторску дисертацију ће чинити једанаест делова: садржај, списак скраћеница, предговор, увод, четири поглавља, резиме и библиографија.

Предвиђено је да у **Предговор** уђе прецизно хронолошко и тематско одређење теме, објашњење основних методолошких начела која ће у

истраживању бити примењивана, као и сазнајне могућности теме. **Увод** би требало да обухвати три веће целине: општи преглед развоја историјске мисли у Византији и његове везе са преузетим хеленским, односно хеленистичким наслеђем, културни амбијент епохе у којој је деловао Нићифор Григора (са посебним освртом на тзв. „ренесансу Палеолога“) и, напоследку, трећи део посвећен Григориној биографији и његовој богатој писаној заоставштини.

Средишњи и најважнији део докторске дисертације чине четири поглавља која ће по свој прилици бити подељена на поједине одељке. Прво поглавље **Структура и настанак „Ромејске историје“** имаће четири веће целине (1. Композиција Григориног дела, 2. Настанак делова историје, 3. Карактер и жанр списа, 4. Теме Григориног историјског дела). Друго поглавље **Историјска мисао Нићифора Григоре** такође ће имати четири одељка (1. Увод у „Ромејску историју“, 2. Време које претходи Нићифору Григори, 3. Григора у времену пре спора са исихастима, 4. Григорин сукоб са Григоријем Паламом). Треће поглавље **Књижевне форме у Григорином историјском спису** садржаће четири одељка (1. Историјски наратив Нићифора Григоре, 2. Аутобиографске белешке, 3. Григорина употреба реторике, 4. Григорина писма). Четврто и завршно поглавље имаће три веће целине (1. Григора и антика, 2. Пророчанства и предсказања у „Ромејској историји“, 3. Снови у историјском наративу Нићифора Григоре). У **Закључку** ће у сажетом облику бити изложени резултати обављеног истраживања.

6. Очекивани резултати и научни допринос дисертације

Научни допринос докторске дисертације Бојане Павловић пре свега ће се огледати у новом приступу тематици о којем је било речи у претходном тексту. Извесно је да ће по неким својим вредностима ово истраживање означити продор у ново и до сада неистражено научно подручје. С друге стране, дисертација ће потврдити или, евентуално, оспорити нека досадашња знања о Нићифору Григори као писцу византијске повеснице и његовој „Ромејској историји“. Истовремено, управо због примене новог метода нема сумње да ће студија колегинице Павловић донети прегршт нових закључака. И, најзад, али

не и на последњем месту, докторанд Бојана Павловић ће отворити и нека сасвим нова питања и, верујемо, на већину од њих дати и утемељене и убедљиве одговоре.

7. Закључак

Када се све изречено узме у обзир, слободни смо да Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду предложимо да прихвати предлог теме ***„’Ромејска историја’ Нићифора Григоре: историјска анализа дела“*** докторанда Бојане Павловић и у складу са уобичајеном процедуром упути га Универзитету у Београду на усвајање.

Са изразима особитог поштовања,

у Београду,

6. фебруара 2013. године

Проф. др Радивој Радић,
ментор и писац реферата

Чланови Комисије :

Проф. др Војислав Јелић

Проф. др Татјана Суботин Голубовић

Проф. др Влада Станковић